

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 22. marca 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Poglavje o koledarjih in molitvenikih

V zagrebškem dnevniku »Obzor« je napisal te dni neki M. J-č kratek feljton o slovenski prevodni književnosti. Svoj članek pričinja takole: »Slovenija s svojimi 1.100.000 prebivalci ni bogve kako ugodna za izdajanje knjig v večjem obsegu. To tem manj, če se upošteva, da bere od tega števila, kakor tudi v drugih naših krajih, zelo majhen procent kakšne druge knjige, razen koledarjev in molitvenikov. Ta posel je bil gotovo nerentabilen pred vojno, ko je večina bralcev (uradništvo, svobodni poklici, meščanstvo) dobro razumela in govorila nemški jezik. V tej dobi se niti ni čutila potreba po prevodih, ker so se velika dela vseh književnosti brala v nemškem prevodu ali pa v nemškem izvirniku. Šele v novejšem času, ko je nemški jezik prenehal biti občevalni jezik, ko so nastopile generacije, ki niso obiskavale šol z nemškim učnim jezikom, se je javila večja potreba po prevodih. In medtem ko je pred vojno zadovoljevala skromno potrebo po prevodih »Slovenska matica« ter neke stare knjigarne, se je v novejšem času poleg »Slovenske matice« pojavilo nekaj novih izdajateljskih podjetij, ki izdajajo povečini prevode ali pa izključno prevode. Teh podjetij je toliko, da Slovenci že govorijo o poplavi prevodov, ki da ovirajo izdajanje izvirnih del.«

Nato govori poročevalec o »Modri ptici«, ki da je izdala doslej same prevode, razen Gradnikovih »Svetlih samot« (Bartolovo dramo Lopez je poročevalec prezrl) in da so njena dela »zelo neenaka po vrednosti, po času nastanka in po pripadnosti neki literarni smeri. Izdaja, kar ji pride pod roko in o čemer misli, da dobro pojde. O kaki ideološki brigi ne more biti niti govora«. Nekoliko bolj pohvali založbo »Hram«, ki da izdaja Balzaca, Flaubertovo »Gospo Bovary«, Tolstega »Vstajenje« in dr. Kar genljivo je pri tem, da se piscu niti malo ne sanja, da sta na primer Gospa Bovaryjeva in Vstajenje že druga slovenska prevoda, ker sta obe deli prvič izšli v slovenščini že pred vojno. Nadalje govori pisec na kratko o »Umetniški propagandi«, o »Evalitu«, o »liberalnem podjetju« Tiskovni zadrugi ter »katoliškem podjetju« Jugoslovanski knjigarni ter pohvali slednjič »izrazito katoliško podjetje« »Krekovo knjižnico« ter »marksistično podjetje« »Ekonomsko enoto«, ki izdajata svoje knjige po nekem načrtu. Ob sklepu pa pravi:

»Kakor se vidi iz naštetih prevodov (a naštetih smo najboljše, najbolj znane in najznačilnejše), se mimo tega, da se kvantitativno relativno precej izdaja, vendarle ne more ta posel brez pridržka pohvaliti, ker obstoji povsod neka zmedenost. Nikjer ni videti kakega načrta, odrejenega po nekih načelih (razen dveh, na koncu omenjenih podjetij). Vsi poskušajo z najraznovrstnejšimi stvarmi, pogosto z diametralno nasprotnimi. Dajejo malo starejše književnosti, malo berila za pretres živcev, malo »šunda«. Karakteristično je, da se izvemši dveh treh del najnovejša ruska književnost absolutno ne prevaja. Pri Rusih so prišli do predvojne književnosti, dalje ne gredo.«

To je vse. Ne navajali bi tega malopomembnega članka in ne govorili bi o njem, če bi ne bila stvar v nekem pogledu naravnost simptomatična za naše razmere. Stvar je namreč ta: Če zaide v Slovenijo kak inostranec, Francoz, Anglež ali Norvežan, in se nekoliko intimneje seznani z našo kulturo in civilizacijo, se skoraj redoma dogodi, da je poln hvale o visoki kulturni stopnji Slovencev. Tako smo nedavno omenili članek uglednega francoskega publicista Naudeauja, ki je postavil Slovence glede izdajanja književnih del v prvo vrsto zahodno-evropskih narodov. Citirani članek naj bi bil po vsej priliki »kritika« in replika na to Naudeaujevo pohvalo, ki očitno zagrebškemu piscu ni dala miru, da se ne bi v naglici površno seznanil z nekaterimi slovenskimi izdajami zadnjih let. Ta način je značilen za odnos nekega dela zagrebške inteligence do Slovencev. Ta odnos je že tudi Naudeau čisto pravilno in s finim instinktom opazil, ki je pričel omenjeni članek takole: »Ko sem odhajal v Slovenijo, so mi v Zagrebu dejali: Slovenci so oportunisti!«

Kajpa, Slovenci smo oportunisti, ker je pač med našimi tako imenovani politiki, katero sami najhujše občutimo kot nevredne slovenske ljudi, peščica oportunistov, kakršnih pa jih v Zagrebu in med Hrvati očitno sploh ni. Slovenci sicer res izdajajo toliko knjig, da so že kar sami hudi na svoje prevode, a to je tako povečini neka kinematografska literatura in šund. Zakrknjeni konservativci so, novejše ruske književnosti sploh ne izdajajo. In spet je tu kar genljiva piščeva nepoučenost, ki si niti misliti ne more, da bi utegnili

tu biti kaj drugega vmes in ki se ji niti malo ne sanja, da je bil na primer prevod Fedinovih »Mest in let« takoj po izidu policijsko zaplenjen.

Kaj bi! Takle hrvaški ali pa tudi srbski pisec pride, malo poduha okrog sebe, prebrska površno kak katalog in malo zaničljivo skomigne z ramami ter napiše zviškoma: »Kaj bo vse to, saj jih je samo en milijon stotisoč! Nas pa je štirikrat ali šestkrat toliko. Logičen zaključek je torej jase. Pustite vendar že tisto svojo kranjsko »špraho«, dialekt ali govor in pišite po naše!« In dasi je znano, da med Slovenci nepismenosti malone ni, pride kak zagrebški »Večernik«, si izmisli velikansko laž in jo napiše, trdeč, da tvorijo zagrebške anal-fabete — slovenske služkinje.

Vse te ljubeznivosti, malenkostne zavirljivosti, zadirčnosti in nadutosti pa so žive simptomatične priče našega starega prijateljstva, iskrenega bratovstva in enotnosti, ki nam jih Slovincem pač ni treba vračati s tem, da bi pisarili na primer o tem, kako je kak Gjalski, ki je pač eden najvidnejših predstavnikov hrvaške literature polpretekle dobe, trudoma iskal med zagrebškimi »podjetniki« založnika za svoje knjige, ki jih kakemu slovenskemu Cankarju ni bilo treba prav nič iskati, ali pa da bi govorili o tako pogostem »hiperkulturnem« obnašanju kakih zagrebških turistov po slovenskih gorah.

Kar pa človeka resnično ogorča, je predrznost in nepoučenost, s katero tak zagrebški ali belgrajski pisec govori o slovenskih stvarih. Odkod pa Obzorov poročevalec ve, da »brumni Kranjci« ne bero drugega, kakor kak koledar in molitvenik? Piscu seveda ni znano, da je vsaka slovenska hiša naročena na knjige Mohorjeve, Vodnikove ali Cankarjeve družbe in poleg tega še na kak političen ali leposloven list, kjer je že pred vojno lahko čitala prevode tudi kakega Senoe, Kozarca i. dr. Še danes vsak slovenski inteligent poleg svoje materinščine toliko obvladuje kak tuj jezik, ne sicer madžarščine, pač pa nemščino ali francoščino ali italijanščino, da lahko čita knjige v njem. To je za inteligenta majhnega naroda nekaj samoumevnega in to bi mi tudi mladim hrvaškim in srbskim inteligentom čisto resno priporočali. Po tem se morda ne bomo na tako malotne načine grizli in pričekali med seboj ter se skušali poprej malo bližje spoznati med seboj, preden bomo pričeli pisati drug o drugem. »Obzoru« pa se resnično čudimo, da sprejema tako nezrele, plitke in neinformirane sestavke v svoje predale. A.

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Sam patriotizem še ne daje poročstva za uspehe. Tako je povsod na svetu in tako je bilo tudi v Avstriji. Andrej Hofer je bil velik patriot in zaslužen mož, ki mu je bil Dunaj dosti hvale dolžan. Vendar so se namrdovali in vihali nosove, kadar se je pokazal ta »tirolski kmet« na dvoru. Krek je bil v svojih škornjih pravi gorenjski korenjak; še malemu Lampetu se je podal njegov oguljeni havelok bolje od gosposke suknje. Pri pritiskanju kljuk v raznih ministrstvih nista toliko gledala na etiketo kakor na tisto, radi česar sta jemala pot pod noge. Vsaj Kreka nisem videl nikdar s cilindrom. Žela sta navzlic temu oba uspehe, ki se ne dajo utajiti. Šuklje je bil od njiju za eno lastnost bogatejši — za lastnost, ki mu je, kakor se dá soditi po njegovem opisu, pribavila če že ne vse, pa vsaj velik del njegovih uspehov. Bil je uglajenejši manir. Sodeč po znanem dogodku, ko je na Kongresnem trgu nahrulil policijskega stražnika, ker mu ta, ne vedoč kdo je, ni primerno spoštljivo salutiral, je njegova uglajenost bila prikrojena samo navzgor, ne pa tudi navzdol. »Dan« pokojnega Milana Pluta je oveko večil tisti prizor z izvrstno karikaturjo. Na strani 214. »Sodobnikov« piše Šuklje o plodovitosti svojih uglajenosti: »Čim dalje bolj mi je bilo jasno, da slovenska akademična mladina, dokaj nadarjena

in strokovno dosti naobražena, vendar trpi pod velikim nedostatkom: družabnih oblik ne pozna! Večina izmed njih je bila takrat kmečkoga pokolenja; ali tudi tisto, kar je bilo iz tako imenovanih gosposkih krogov, je imelo mnogo premalo družabne izomike. In tu sem hotel mladim rojakom pomagati. Za to pomoč se mu je tri desetletja pozneje zahvalil vseučiliški profesor dr. Milan Škerlj, pišeč mu 9. marca 1923. med drugim: »Pri Vas sem se učil kretanja v družbi, saj Novo mesto za ta del gotovo ni bila popolna družba.« Raca na vodi! Franjo Levstik, Josip Jurčič, Janez Trdina in še mnogi, sicer ne vsi pristni Dolenjci, a vendar aklimatizirani sinovi dolenjskih gor, so ravno iz svoje nepokvarjene slovenske pristnosti dali, kar bo živelo, dokler bo živel rod slovenski. Ta ugotovitev se mi zdi potrebna, da bo pozneje stopila bolj v ospredje tista uglajenost, s katero je Šuklje napisal svojo razpravo »Deželni zbor kranjski in deželne finance«. Poudarjam že sedaj, da se ne nameravam spuščati v jedro stvari same, ker ima Šuklje deloma prav, nego samo razkriti in pokazati na želo, skrito v tej razpravi, in s tem še na marsikaj drugega.

Spor, ki je bil nastal med Šukljem, Šusteršičem in Lampetom, ni bil taktične prirode, ampak načelnega značaja. Lahko se šteje tudi za oseben spor. Začel se je tisti hip, ko je dobila slovenska ljudska stranka večino v deželnem zboru in odboru. Od začetka se je vršil bolj v ožjem krogu, med štirimi stenami, dokler ga ni Šuklje prenesel leta 1912. pred oči vse javnosti. Prej omenjena nje-

gova razprava je z dušeslovnega stališča tako značilna in zanimiva, da se hočem obširneje pobaviti z njo. V njej je ves Šuklje, z vso svojo zvižanostjo in vijugarsko taktiko. Besen krik užaljenega samoljubja; navzdol migljaj s kolom, navzgor pa slabo maskirano opozorilo, češ: Dunaj, glej, kako se gospodari na Kranjskem! Ali dotlej preizkušena taktika starega »aligatorja s Kamna«, kakor ga je nazival dr. Tavčar, je to pot odpovedala. Šusteršič in Lampe sta na Dunaju nekaj predstavljala, Šuklje pa le — samega sebe. S svojo razpravo se je sam postavil pred vrata, ki se mu niso več odprla — niti ob državnem prevratu ne. Zamorec je storil svojo dolžnost, sta rekla Dunaj in vodstvo slovenske ljudske stranke.

Za povod svojemu odstopu kot deželni glavar in napad na slovensko ljudsko stranko si je izbral Šuklje deželni proračun za l. 1912.; soglašal ni z njegovim večmilijonskim primanjkljajem in načinom kritja tega primanjkljaja. V razpravi piše na str. 5., da je zmajal »z ramami, ko mu je došel glas, da se je posrečilo finančnemu odseku, rešiti ves deželni proračun za l. 1912. po kratkem triurnem posvetovanju.« Dalje, da se je nehoté »domislil zdavnaj minulih finančnih odsekov iz dobe 1883—1895, ki so po cele tedne prebrskavali in preresetavali tiste razmerno borne proračune tedanjega deželnega zaklada, dasi so bili gola igrača nasproti operatu letos od deželnega odbora predloženega deželnega proračuna.« Ne da bi s tem hotel odobravati ali celo zagovarjati napadeno hitrico, s katero je bil odpravljen proračun, se

Irci in Jugoslovenci

V svojem boju zoper »Slovenijo« in slovenstvo se je zatekla »Borba« celo na Irsko. Sicer je res, da se v tisti miselni kolobociji, ki očituje »Borbin« jugoslovenstvo, živ krst ne spozna, še »Borba« sama ne, ki se mora vsak hip skrivati za svojega »nerodnega dopisnika« in preklicevati lastne trditve. Spričo pomanjkanja razlogov pa se zatekajo jugoslovenci že v najbolj daljne kraje po dokaze za svoje zmedene nauke. Menda v domnevi, da bodo tam laže po svoje mešetarili z dejstvi. Zato bo dobro, če si ogledamo te »Borbine« nauke od blizu. Od blizu pogledani namreč govore vsi od kraja proti njej in proti njenemu jugoslovenskemu razodetju.

V sestavku »Ne bodite malenkostni« v 7. številki je pisala »Borba« dobesedno takole:

»Malokomu je znano, da večina nacionalno zavednih Ircev več irski ne zna, in kljub temu je ta nacionalno zavedni narod upeljal v svojih šolah jezik irski, katerega se mora večina irskih otrok šele na novo zopet naučiti.«

Ta »Borbin« trditev je bila izjemoma kolikor toliko pravilna, mi smo jo tudi ponatisnili dobesedno in izvajali neogibne posledice iz nje: da namreč irski narod za nobeno ceno ne mara opustiti svojega jezika, kakor je neznaten, ter da raznim oboževalcem količine z zgledom kaže pot resnične ljubezni do lastnega rodu in jezika, naj je še tako malo poznan in spoštovan na svetu. Zakaj živa narodna zavest in neuklonljivi narodni ponos pravita in vevata Ircem, da bo prišlo spoštovanje in priznanje sveta samo po sebi, brž ko bo videl ta svet, kako Irci svoj jezik goje, cenijo in ustvarjajo v njem. In da pride to tako gotovo, kakor brž gotovo ne prišlo nikoli, če bi Irci sami malili in zaničevali svoj jezik in narod na način, kakor n. pr. »Borba«, ko imenuje slovenski jezik narečje, pri čemer na tistem predpostavlja, da je treba to narečje, kakor pač vsako narečje, likvidirati.

Kakor že rečeno, izjemoma je povedala »Borba« to pot resnico, pa je ni mogla postati vesela. Preočito je postavila lastno logiko na glavo, prerazločno je postavila svoje jugoslovenstvo na laž. Kajti vsak stavek te resnice govori zoper »Borbo« in vso njeno dejavnost. »Borba« je morala torej postaviti samo sebe na laž, če je slej ko prej hotela ostati jugoslovenska »Borba«. Zato sama sebe v 10. številki takole popravlja:

»...ker je 99% Ircev že opustilo svoj keltski jezik in se poslužuje angleščine in torej zdrav razum ne more pričati, da Irci ne marajo opustiti svojega narodnega jezika.«

Nadalje modruje »Borba«:

»Slovenija« imenuje Irce majhen narod. Če jih primerja z Angleži ali Nemci, ima prav, če pa gledamo po slovenskem merilu »Slovenije«, pa Ircev ni ravno tako malo, ker jih je okrog 13 milijonov,

medtem, ko Slovencev inclusive »Jugoslovence« ni čez 1,9 milijona.

Te trditve so seveda groba potvorba resnice. In »Borba«, ki je že sama drugače in pravilno pisala, se ne more niti izgovarjati z zmoto. Zaradi javnosti in da pokažemo »nacionalno« umovanje takšno, kakor je, pa obesimo njene trditve nekoliko nižje.

»Borba« pravi, da je Ircev okoli 13 milijonov. Če prišteva k njim popolnoma poameričanjenе Irce v Zedinjenih državah in Kanadi, ima seveda prav. Nekako tako prav, kakor tisti Vsenemci, ki reklamirajo skoraj tretjino ameriškega prebivalstva — okoli 30 milijonov — zase, češ da jih je toliko z izselniki in njihovimi potomci vred. Trezni ljudje — tudi med Nemci — štejejo med ameriške Nemce samo še tiste, ki so ohranili svoj nemški jezik in ki se nemške narodnosti še vedno zavedajo. Teh je pa samo še nekaj dva milijona. Z Irci je ista ali vsaj zelo podobna. Le katoliška vera jim je v nasprotju s protestantovskim anglosaskim okoljem razmeroma močnejše krepila zavest skupnosti z irskim narodom, tako da so bile še do svetovne vojne irsko-ameriške revolucionarne organizacije zelo močne. Z ustanovitvijo samostojne irske države te organizacije zgubljajo svoj pomen, a zgublja in utaplja se v yankeejevstvu tudi irska narodna zavest, kakor se zgublja nemška, italijanska, poljska, češka lhw h V nekaj pokolenjih se je doslej še vsak narodni drob — brez lastne okleno poseljene zemlje — prilikoval ameriškemu anglosaštvu. Zato trajno ni mogoče teh potomcev irskih naselnikov prištevati irskemu narodu, najmanj pa to ni mogoče, če se ti svojega irstva sami ne zavedajo več. V Ameriki je dejansko mogoče naštetih kvečjemu pol milijona narodno zavednih Ircev.

Pač pa je mogoče prištevati k Ircem do devet desetlin prebivalstva svobodne irske države, ki šteje okoli 3 milijone ljudi. Med njim tudi tiste, ki so sicer bili poangleženi, ki pa hočejo biti in ostati Irci in ki se sami ali vsaj njihovi otroci uče spet irskega jezika. Ircev je torej dejansko danes nekaj nad 3 milijone, in če smo pisali mi o malem irskem narodu, smo seveda rekli samo nekaj, kar je za vsakega samoumevno — razen za »Borbo« seveda.

Res je tudi, da je večina Ircev pod strahovitim pritiskom Angležev v preteklih časih svoj jezik opustila. H koncu preteklega stoletja ga je govorilo samo še okoli 650.000 ljudi, ponajveč kmetov. Ne mnogo, a še vedno precej več, kakor misli »Borba«, ki jih hoče naštetih samo še odstotek, torej okrog 3000 ljudi. Ali že takoj v začetku tega stoletja se je stvar zasukala. Irci so začeli gojiti v šolah in širiti tudi med izobraženstvom svoj jezik, danes ga govori ali razume že več kot polovica Ircev, in če naj je to »Borbi« všeč ali ne, nobenemu

pravemu Irču ne prihaja na misel, da bi se tudi jezikovno hotel »tiho in postopno« likvidirati ter stopiti z angleščino, čeprav je ta prvi svetovni jezik.

Od številke do dejstev je torej vse »Borbin« jecljanje neosnovano.

In če danes piše Irec Shaw svoje knjige v angleščini, je to pač tragika irskega naroda, kajti Shaw ni sploh nikoli imel prilike, da se irščine priuči, angleščina je bila njegov dejanski materinski jezik. Saj je podobnih zgledov mnogo celo pri drugih narodih, ki so živeli v ugodnejših razmerah. Poljak Przybyszewski je začel pisateljati v nemščini, drugi poljski pisatelj Sieroszewski je pisal največ v ruščini, tretji, Józef Conrad, pa celo vse do zadnjega v angleščini. Mislim, da ne bo tudi nihče vrgel kamna na Kopitarja in druge Slovence, ki so pisali svoja dela v nemščini, saj bi bili morali sicer sploh molčati. Izbrali pa so si ti moške, ko že niso mogli pisati v materinščini, vsaj vsak kak svetovni jezik. Stojte torej ne samo po kvaliteti visoko nad kakšnim Vrazom, ki je šel trgat turške džulabije po Balkanu. Ker pa že Vraz razni jugoslovenci tolikanj izrabljajo za svojo reklamo, naj omenimo pri tej priliki, da je Vraz na stara leta sam uvidel in priznal svojo zmoto.

Sicer pa ne bije »Borba« samo v različnih številkah sama sebe po zobeh, v isti številki dela to. Zaradi stilistične in logične posebnosti naj navedemo tale stavek:

»V domovinski ljubezni kakor jo »sodobni« gospodje okrog »Slovenije«, ki se razumejo le bolj na trenutno »poljoče življenje ljudstva«, ne morejo zapopasti in razumeti, so Irci sklenili, se zopet naučiti njihovega prvotnega galskega jezika, kar je za one, ki že samo angleško govore, isto, kakor če bi se hoteli naučiti in upeljati n. pr. španščino.«

Torej po »Borbi« mi ne moremo »zapopasti« domovinske ljubezni Ircev, ki so sklenili učiti se prvotnega irskega jezika? Toda saj smo prav mi to domovinsko ljubezen Ircev priznali, celo »Borbo« smo opozorili nanjo in »Borba« česna vendar cele dolge predale, da bi nam dokazala, da te irske ljubezni do lastnega rodu in jezika ali sploh ni, ali da je vsaj nezmisljena. Zdaj je pa kar ne »zapopadamo« več! Zato jo pa »zapopada« seveda »Borba« z izvirno primero o španščini.

Seveda ni nič novega, da kak narod obuja zavedno svoj jezik, ki ga je v tujem okolju pozabil, ali da delajo tako posamezniki. V zadnjih letih opazujemo to pri Židih v Palestini. Po »Borbi« je gotovo vse obsodbe vredno, če se je na primer slovenski oče, prestavljen v tuje okolje, trudil, da se njegovi otroci nauče rodne jezika in če je na primer to storil zlasti, ko je prišel nazaj v domovino, pa magari če je prišel v kako kočevsko nemško vas. Po našem je pa to najbolj naravna in pravilna stvar.

»Borba« pravi, da je bil neroden njen dopisnik, neroden pa ni bil dopisnik, če je tudi le po

mi zdi potrebno ugotoviti, da ga je večina deželnega zbora obravnavala po svojih zastopnikih tedne in tedne prej v mnogih zaupnih sejah, pri katerih je bil včasih navzoč tudi Šuklje. Je pač povsod tako — če je to prav ali ne, je druga stvar — da nobena večina ne mara, posebno če je tako homogena, kakor je bila tedanja, da jej opozicija preveč gleda v njene karte. S svojo razpravo dela Šuklje vtisk, kakor da je prišel na mesto glavarja iz vrst manjšine, da zastopa in brani stališče opozicije nasproti večini. Skratka: postavil se je samovoljno za advokata manjšine proti večini. In v resnici se kot spodaj s smehom v pest polaska najprej Nemcem, nato pa poboža še naprednjake. Takole pravi: »K tej skropulozni natančnosti« — namreč v letih 1883—1895 — »bili smo tedaj prisiljeni z ene strani po pomembnosti tvarine, z druge po napeti pozornosti, s katero je nemška opozicija tačas zasledovala vsako posamezno postavko. In bili so med njimi bistrooki kritiki! V prvi vrsti kot praktični narodni gospodar, veletržec in — obrtnik vprav genialni Karel Luckmann, poleg njega baron Schweigel, tedaj v cvetu svoje moške dobe, skrajno verziran zlasti tudi v finančnih vprašanjih, dalje dr. Schaffer, marljiv kot mravlja, bogato naobražen in resen poznavalec kranjskega deželnega gospodarstva, in končno Fran vitez Langor, uteleženost zdravega razuma in osebne poštenosti. Čemu tak slavošpev možem, ki so l. 1912. menda še vsi živeli, leži na dlani. V borbi je težko biti samemu, pa je dobro imeti zaveznike.

Na strani 6. kritikuje prekratko poročilo finančnega odbora plenumu, pa vzklika: »In kar na dušo mi je padlo, ko sem pod to minijaturno izdajo proračunskega poročila čital ime — enega najboljših in najdarovitejših poslancev, kar jih zmore ne samo kranjska deželna zbornica, temveč ves dunajski državni zbor, ime dr. Jan. Ev. Kreka. Poklon, ki se mi ne zdi popolnoma odkritosrčen. Pozneje pohvali iz vrst slovenske ljudske stranke še poslanca dr. Ignacija Žitnika, a samo zato, da dá v zvezi z njim svojim nadaljnjim izvajanjem poudarek. Pravi, da se je on, »zvest še starim dobrim izročilom kranjske deželne zbornice, dvignil do proračunske strogo stvarne razprave«. Na strani 6. pa pohvali Lenarčiča, poslanca narodno-

napredne stranke, češ, da je imel »izredno srečen dan, govoril je umerjeno, trezno in s svojega stališča docela stvarno«, ter dr. Trillerja, ki da je »tokrat v svoji proračunski oceni izustil marsikatero tehtno besedo, katere se ne dá s sveta spraviti s kakim medklicem«. Pri Nemcih je segel s slabo prikritim namenom raje nazaj, v leta 1883 do 1895, od sodobnih pa omenil samo grofa Barba, ki da je povedal »mnogo vsega uvaževanja vrednega«.

Žitniku zamerja le njegov preveliki optimizem, zlasti pa izjavo, »da so naše finance v primeri z drugimi deželami — izvzemši edinole Nižje Avstrijsko — še skoraj najboljše«. Na str. 7. vprašuje, če Žitnik misli — in tu tiči konjsko kopito! — »da ostane ta hiperbola lepo zatvorjena med štirimi stenami deželnozborske dvorane ali kvečjemu, da bo služila le za domačo porabo v našem strankarskem boju na Kranjskem?« Naslednje vprašanje, če ne ve, »...da v finančnem ministru, v tako zvanem »Länderparlamentu«, sedaj pod ministerialnim svetnikom Gottliebom z največjo pazljivostjo študirajo vse govore znamenitejših deželnih poslancev v proračunski debati?« zveni kakor tiha želja: Dunaj, stori svojo dolžnost! In tudi izven vladnih krogov nahajajo se moške, nadaljuje, »kateri skrbno sledé takim razpravam ter z vidnim zadovoljstvom beležijo slične izjave finančnega samosvestja«. Toda z jasnimi obrisi spodaj skritega bodala. Besede, govorjene sicer poslancu Žitniku, a naslovljene nekam drugam. A ta drugi je ostal gluhi — sirenski glasovi so to pot izzveneli brez uspeha.

(Nadaljevanje prih.)

Zéro:

Pogovor z g. Prekorškom

(Dalje.)

Ta politik-industrijalec pa ni sam. Pri »Lectarju« v Radovljici je v petek močan državljani, hotelir z Bleda, pobijal nazor, da so poslanci zato tukaj, da delajo za ljudstvo, češ da jim — tako menda, kot Lončarju — niti ne dovolijo, da se brigajo za svoje okraje, temveč morajo poslanci mu hul umlhw drvg whw hw glasovati, kar se od

njih zahteva, ali pa bo od nekd — močni državljani ni povedal, od kod, ker je očitno privajen prepustiti misli drugim lhw lhw lhw lhw lhw ki bo nepokorne poslance že naučila obnašanja. Razume se, da smo močnega državljanca, ki je tudi povedal, da je bil leta 1931 volil Mohoriča, nekoliko izprašili, njegovim zmotam ne v prid. Kajti pristal je na to, da od poslanca Mohoriča radovljiški okraj po 8. XI. 1931 ni videl velikih kosov in da bo treba na Ovsisih vprašati, katere zasluge za okraj so si nakopali poslanec Mohorič in državnik Kramer in Pucelj, da jih je občinski odbor postavil za častne Ovsišane.

K takim pojavom ni treba prišteti še okolnosti, da se je trgovsko-industrijska-obrtna zbornica v Ljubljani službeno ali polslužbeno (baje v Konjicah) izrekla za uvedbo stanovskih zastopstev, ki naj se kajpada bavijo s politiko. Stokovno neumestnost takih stališč je najbolje izpodnesel gospodarski Avsenek v noveletni številki »Slovenca«, ali za radovljiški okraj — na primer — nastane vsekakor vprašanje, kako bo uslužbenec zbornice, ki se izreče za stanovska zastopstva, mogel lojalno zastopati Jevtičevu parolo, da se o ustavi ne glasuje. Ker akcija za uvedbo stanovskih zastopstev je akcija za spremembo ustave, in še za bistveno spremembo. Kajti uvedba stanovskih zastopstev namesto skupščine ljudi, izvoljenih od volilcev po izvestnem programu vse stanove obsežajoče državne politike nima nobene sorodnosti z demokratično, v mejah ustave izvedljivo zahtevo po strokovni avtonomiji stanov ali poklicev, zato pa veliko sorodnosti z ropom demokratičnih pravic delovnega ljudstva. To se najbolje vidi v okolnosti, da so isti ljudje, ki danes neposredno ali po drugih skupinah kričijo po uvedbi korporativnega sestava ali stanovskih zastopstev, imeli v teku petnajst let več kot dovolj prilik, da dajo kmetu njegove zbornice, pa jih niso.

Spričo takih pojavov je pač mogoče postaviti pozitivno ugotovitev, da je prav med tistimi, ki se jim neprestano pojavlja v ustih »državno in narodno edinstvo« z očitnim kazalcem zoper nasprotnike njihovega nazora, ustavovernost zelo rahla, in da je ta rahlost v sorazmerju s težo kapitala, ki ga zastopajo.

nerodnosti zadel ob resnico, nerodna je bila marveč resnica za »Borbo«.

»Borba« rada dela z besedami: »če se ne motimo«. »Če se ne motimo, je bil tudi veliki angleški vojskovodja Kitchener prav za prav Irec.« (Kar seveda ni res, Kitchener je bil samo na Irskem rojen Anglež, o čemer priča že ime; pa če bi tudi bilo res, bi to prav nič ne pomenilo.) Ali na drugem mestu:

»Glede Bolgarov bi samo omenili in mislimo, da se ne motimo, da je bil mnogo pred Stamboljskim o bolgarskem sobranju stavljen predlog za izenačenje z glavnim južnoslovanskim narečjem.«

Naši akademiki si ustvarjajo reprezentanco

Slovenski teden se bo vršil.

Meddruštveni odbor, sestavljen iz zastopnikov vseh strokovnih društev ljubljanske univerze, je sklical v soboto 16. t. m. ob 9. uri dopoldne zborovanje vseh študentov naše univerze. Namen tega zborovanja naj bi bil, seznaniti dijaštvo z vsemi vprašanji in načrti, katere naj bi bodoča reprezentanca realizirala. Naši akademiki, predstavniki strokovnih društev, so se jasno zavedli, da brez reprezentančnega društva nikakor ne bodo mogli premagati vseh težkoč, ki jih srečujejo na poti v borbi za akademske pravice in pravice univerze. Tega jih je naučila dveletna doba večjih ali manjših neuspehov na tej poti, ko ni bilo pravne osebe, ki bi bila mogla zastopati njih želje in zahteve na proti akademskim in javnim oblastvom.

Zborovanje je vodil tehnik Berce, ki je v uvodnih besedah poudaril potrebo po novi reprezentanci, zlasti ker čutijo danes akademiki toliko potrebo za zboljšanje svojega socialnega položaja in študija samega, da brez vrhovnega foruma, ki bi jih zastopal v njih težnjah, ni upanja, da bi v vsem uspeli.

11 referatov je podalo glavno smer, ki jo hočejo zavzeti na tej poti in ki naj jo prevzame reprezentanca. Omenjamo nekaj splošno važnih.

Tehnik Modic je z zanimivimi statističnimi podatki obdelal vprašanje šolnin in taks, ki najbolj tarejo dandanašnje dijaštvo. Zahteva po odpravi šolnine, vsaj za manj premožne, je prva dolžnost nove predstavnice naših akademikov.

O univerzitetnem zdravstvenem fondu je referiral medicincec Rot. Z zanimivimi predlogi o upravi tega fonda je pokazal pot bodoči reprezentanci, ki naj jo hodi, da doseže uspehov. Poročal je tudi o akciji za kliniko.

Zanimiva so bila izvajanja teologa Zaletela, ki se je dotaknil vprašanja dotacij naše univerze. Dokazal je, da smo si univerzo postavili Slovenci sami, sami za njo žrtvovali. Glavno univerzitetno poslopje, bivši deželni dvorec, je bil univerzi podarjen l. 1926., poslopje tehnike so zgradili slovenski denarni zavodi in industriji (država je pri-

Tako lahko fantazira sem in tja in se obenem zavaruje, če bi jo kdo prijel za jezik: »Saj nismo za trdno tega rekli, le zdelo se nam je...« Kajti seveda še ni nobenemu resnemu Bolgaru prišlo na misel, da bi se »zenačeval« s kakršnimkoli »narečjem«. Bilo jih je, ki so hoteli uvesti ruščino, ki je bolgarsčini prav tako blizu kot srbsčina in ki so stali na stališču, če že naj utočimo, utočimo raje v morju lhw lhw lhw To misel so pa kmalu opustili, ker gre pač vsako življenje svojo lastno pot. To velja tudi za misel Matija Majarja o vse-slovanskem jeziku, ki je bila vsaj v svoji zamisli veličastna stavba v primeri z »Borbino«.

spevala le 350.000 Din). Realka, kjer se v kletih nahaja kemični laboratorij ljubljanske univerze, je last sedanje Banovinske hranilnice, Alojzevišče, kjer se vrše predavanja za slušatelje teološke fakultete, je podarila škofija, anatomski inštitut smo zgradili sami, država je zanj prispevala 125.000 Din. Ta univerza je torej res slovenska univerza, katero pa je treba še v mnogočem izpopolniti. S statističnimi podatki, ki jih je nabral za vsa leta nazaj, je nazorno pokazal, kako je bila dotirana doslej naša univerza v primeri z ostalimi v državi. Zahtevi po zvišanju dotacij je pridružil še zahtevo po pomnožitvi učnih moči na univerzi.

Vprašanje akademskih gospodarskih ustanov (neodvisna akademska menza, akademski urad dela, statistični urad, Kreditno društvo, zastavljalnica, počitniški dom) je obdelal filozof Poberaj.

O delu podporne akcije in o pravkar pravno osnovanem Akademskem podpornem društvu je poročal jurist Flere, jurist Ravnihar pa o dosedanjih uspehih in neuspehih Akcije za izpopolnitev univerze.

Žalostno stanje znanstvenih štipendij in socialnih podpor na ljubljanski univerzi je orisal jurist Savelli, zahtevajoč njih popolno depolitizacijo. Poročal je tudi v stališču ljubljanskih akademikov do Dijaške male antante.

Kratek, a zanimiv je bil tudi referat filozofa Beličiča o monopolizaciji učnih knjig. Protestiral je proti temu, da niso ukrenili ničesar v tej smeri členi slovenskega PEN-kluba in ZKD.

Jurist Tušek je prikazal v glavnih obrisih občno univerzitetno uredbo in vprašanje univerzitetne avtonomije, akademik Tomšič pa je podal nekaj posnetek vseh študentskih zahtev, izjavljajoč v imenu narodne akademske mladine, da se v vsem pridružuje zahtevam in borbi za te pravice.

Zborovanju predložena pravila nove akademske reprezentance, ki se bo imenovala Zveza slušateljev Aleksandrove univerze (ZSAU), je občni zbor s par popravki enoglasno sprejel.

*

lovne zaščite in pravico do dela itd. itd.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

hw lh hw lw hw h hw skp S takim predpisom so tudi dosegli, da ste mogli, g. Prekoršek, z mislijo na sedanje župane zapisati besedo o »izbranih zastopnikih« naroda. Ta Vaša beseda je dobila nekakšen prizvok »sortiranja«. Da takim »ljudskim poslancem« ni mogoče postaviti vprašanja, kako se vedejo naproti ženski volilni pravici, ki jo ustava načeloma dovoljuje, je jasno: tega vprašanja zato ni mogoče postaviti, ker je gotovo, da tisti stavek v ustavi zanje ne obstaja.

Res je, da ima naša ustava tudi formalno okvirni značaj. To ni nikaka posebna napaka, ker smo tako podedovali avstrijsko ustavopravno prakso, ki razumeva celo precizne ustavne stavke kot okvir brez slike, ker zahteva tudi za praktično učinkovanje preciznih ustavnih stavkov zakona. Če pa ima ustava okvirne predpise, pa ste Vi demokratično misleč ljudski poslanec, potem boste postopali pri zakonodaji z razlago, da okvirni ustavni stavki ne silijo zakonov, da morajo v ustavi izrečena načela omejevali. Tako pa niste ne Vi ne drugi postopali. Da bi vsaj branili tako stališče pri fistihih predpisih, ki so izrečno — neglede ali na političnem ali celo na privatnopravnem polju — v navskrižju z ustavnimi načeli. Niti tega niste storili. Ne, prevzeli ste »odgovornost« v težkih razmerah, ko je bil aktivizem »nepopolnarna« zadeva, »reševali« ste sam obstanek države pred »punktaši«.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno poudarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanižati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Dodatno še poročamo, da je univerzitetni senat sprejel sklep, ki daje popolno pooblastilo g. rektorju, da »Slovenski teden« izvede. G. rektor iskreno pozdravlja zamisel in obljublja v vsem delu svojo pomoč. Končni načrt za izvedbo pa še ni izdelan in bomo o njem še poročali. Dejstvo je, da zamisel »Slovenskega tedna« ni padla v vodo. Mi se tega veselimo in naše akademične bodrimo k marljivemu delu za izvedbo, ki bo rodila bogatih sadov za znanstvo in prinesla mnogo dozorelih misli za reševanje slovenskega vprašanja. —saj.

OPAZOVALEC

Dr. Josip Stefan

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

Dne 24. t. m. poteče 100 let, ko se je bil rodil v bližini Celovca dr. Josip Stefan (prvotno se je pisal: Štefan), profesor na dunajskem vseučilišču in fizik svetovnega pomena. V mladosti je nastopil kot slovenski pesnik in pisatelj, a pozneje se je posvetil samo znanstvu, kjer si je pridobil toliko veljave, da je postal celo podpredsednik dunajske akademije znanosti. Bilo bi prav, ako bi katero naših založništev, morebiti Matica, izdalo njegov življenjepis, da tako pokažemo sebi svojega človeka, ki ga premalo poznamo. A-a.

—i:

Slike Matije Jame

Do konca meseca sušca t. l. bo imel slikar Matija Jama razstavljenih okoli 150 slik v ljubljanskem umetnostnem paviljonu, kakor jih ima vsako leto zadnje čase. Jama je naš najboljši pokrajinski slikar, ker študira naravo samo in poskuša podati na platno večne probleme luči in barv, ki se prelivajo v naruri. Zanešenjakom in stilistom, ki iščejo modo in prisiljena »nova pota«, se zdi Jama dolgočasen, ne le zato, ker je stvarjen in predmeten, ampak tudi zato, ker je Jamov slikarski način skrben in izdelan, čeprav brez podrobnosti in brez malot. Res je, da današnji dan bolj zajema in ima večji uspeh hrupnost in senzacija ter videz kot pa premišljena izdelanost, nima pa senzacija nikoli daljše veljave in postane v kratkem odurna in nezanimiva, ker jo izpodrine okus prihodnjega dneva. Res je pa tudi, da mora biti tudi resna umetnost živa in močna v izrazu, tudi pokrajina mora podajati občutja, da zajame in potegne seboj gledalca. Posebno dandanes, ko je ves ljudski um in čustvovanje razruvano in ni sposobno za mirno opazovanje, je potrebno, da pokrajinsko slikarstvo podaja močna občutja, ker bi tako spet pritegnilo občinstvo nase kot je pred par desetletji, ko je bilo pokrajinarstvo tako v veljavi, in je imelo tako velik vpliv, kot ga dandanes nima, kar je resnična škoda, ko je ljudem blažilni vpliv in zatopitev v naravo bolj potrebna kot kdaj prej.

In da se tudi ne bo preveč zakasnil, bodo morali pač poskrbeti bodoči poslanci delovnega ljudstva, pravi ljudski poslanci.

Kot poslanci pravih državljanov, delovnega ljudstva, bodo ti poslanci vsekakor razumeli tudi prave naloge zunanje politike Jugoslavije ter bodo zato brezpogojno podpirali resnično miroljubno zunanjo politiko vsake vlade, podpirali razorožitvene težnje Društva narodov in sploh ono politiko Društva narodov in njegovih mednarodnih ustanov, ki iščejo izgladitev mednarodnih trenj, ki zidajo zavest skupnosti narodov in človeštva. Najnovejša kretnja Nemčije jih bo še bolj podprla v prepričanju, da je fašizem mednarodna nevarnost za človeštvo in mir, zato bodo pa tudi z vso pozornostjo zasledovale vse podobne pojave na naših tleh, zavedajoč se izkušnje avstrijskega delovnega ljudstva, da niti najsvobodoljubnejša ustava ni drugega, nego krpa papirja, če oblastniki niso ustavoverni, in da se fašizem poslužuje zunanje ustavnosti samo do dosege oblasti.

Pravo pometanje — seveda, g. Prekoršek — bodo pa ljudski poslanci morali opraviti doma, v notranji politiki, v socialnem in gospodarskem zakonodajstvu. (Dalje prihodnjič.)

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Vsak Slovenec naj bere tednik »Slovenija«

Slovensko delovno ljudstvo, ki je zato, ker je slovensko, jugoslovansko delovno ljudstvo, ima nasproti gori mišljenemu geslu lahko vest. Angleži izhajajo brez napisane ustave, jugoslovansko delovno ljudstvo pa zato ve, da ustave same na sebi niso nikake na zid naslikani bankovci, temveč je njihova živa veljava, njihova učinkovitost v izvedbenih zakonih in predpisih. Ve, da znajo resnično demokratično misleči ljudje iz poljubne ustave izkovati demokratičen red v državi, da pa znajo reaktivari tudi iz najsvobodnejše ustavne garancije napraviti državni red pokopališke tišine.

Slovensko delovno ljudstvo stremi za tem, da se v ustavi zagotovljene svoboščine spoštujejo in izvedejo po zakonih, ki bodo v skladu z ustavo ne samo po formalnem besedilu ustave, temveč tudi po duhu v ustavi izraženega načela in po stoletju, v katerem je ustava nastala. Zato misli delovno ljudstvo, da ni treba spravljati na dnevni red ustave same, pač pa zakone in predpise, ki jih je treba odpraviti, da bodo ustavne svoboščine čživele, da se bodo spremenile iz obljube v dejstva. Delovno ljudstvo zato s pridom zavrača težnje po »stanovski ureditvi« ali po uvedbi »stanovskih zastopstev«, s katerimi naj se umetno in z masko modernizma preseka razvoj v smeri osamosvojitve stanov v njih lastnem področju, ki pa je gospodarsko, ne politično. Zato bodo od delovnega ljudstva izbrani poslanci, t. j. ljudski poslanci (srbsko: narodni poslanci) morali braniti za vsako ceno ustavne svoboščine ljudstva, stremeti za oživiljenjem teh svoboščin, kajti le oživiljenje svoboščin ljudstva bo pokazalo pravo vsebino državljanske celote in ljudske enotnosti kot načelo, ki vodi v bodočo Jugoslavijo jugoslovanskega delovnega ljudstva. In proti tej nalogi ne bo pomagalo nobeno kričanje »nacionalne fronte«, ne bo pomagalo tudi nobeno klasificiranje heretikov osnovnega načela, ker bo čas pokazal, da bo na pr. »Jutro« še svoje nazore oznanilo za heretične, kakor jih je že samo od l. 1928 naprej nešteto krat.

Ustava poroščuje svobodo političnega in verskega prepričanja, enako, splošno in neposredno volilno pravico, ustava izreka, da ženske volilne pravice ni šteti za protustavno, ustava poroščuje svobodo združevanja, svobodo tiska, svobodo de-

Jama je rojen v Ljubljani — znatni pogon, ki ga je doživela slovenska oblikujoča umetnost pred 30. leti, so povzročili Ljubljančani: Jakopič, Jama, Vesel in Sternen, ki je kot Vrhničan tudi na pol Ljubljančan — sili pa vedno na Hrvaško. Tudi slovensko krajino je slikal Jama, predvsem Ljubljano samo in ljublj. okolico, uhaja pa hudo k Sotli. Samo tako si moremo to razlagati, ker je Jama preživel svojo mladost v Zagrebu. Tudi na letošnji razstavi ima Jama povečini pokrajinske in figurativne stvari iz Hrvaške, le nekaj starejših pokrajin je slovenskih (Bled, Savska dolina itd.) ter par motivov iz Ljubljane. Slovenska pokrajina v impresionizmu ni bila popolnoma obdelana, v glavnem so se pečali slovenski impresionisti le s kranjskimi motivi. Štajerska pokrajina in slovenska krajina ob Muri je molčala, šele mlajši slikarji so se je lotili. Tudi velikih planinskih motivov ni v slovenskem pokrajinskem slikarstvu. Jama bi bil poklican, da bi se lotil Slovenskih gor in prekmurske ravnine, ki ima vsaj tako dekorativne motive kot hrvaško Zagorje, pa tudi vsaj toliko slikovite nošnje. Nas s središča Slovenije, pa tudi vse druge Slovence, in gotovo tudi tujce, bi bolj zanimali še neodkriti slovenski predeli kot pa hrvaški, ko so hrvaški pokrajinarji in figuralisti ustvarili že kopice hrvaških motivov. Ne zaradi zunanjosti same bi imeli slovenski motivi močnejši odmev, ampak zaradi svojstvenosti notranje vsebine, duše slovenske pokrajine in slovenskih ljudi, zaradi slovenskega duhovnega izraza.

Jama je kot slikar vedno dober v kvaliteti. Slikarska višina je pri Jami zrela, čeprav v kljub svojim letom še vedno kaže kaj novega. Najbolj sveže stvari v sedanji razstavi so Jamove »Studije«, majhne stvarice, sedeče deklice, glave, male pokrajinske sličice, katerim ni dal niti imen. Hudo imenitna so Jamova tihožitja z vrtnicami, posebno tista z vrtnicami, ležečimi na mizi in pa v resnici močno tihožitje z jabolki in posodo. Nekaj novega za Jamo in za nas je lazirana pokrajina, ki predstavlja ljubljansko stolnico od rotovža v večernem soncu in pa velika slika »Pri vodnjaku« (št. 2.), ki je močno delikatna v tonu in v risbi — delo, ki je samo vredno, da vsak obišče Jamovo razstavo. Pokrajina »Stol, Bled in okolica« je v sivo-zelenem in presega v moči in vtisku vse druge Jamove pokrajine iz Bleda. Tudi stari Jama je še na razstavi: »Na robu gozda«, »Potoček« in drugo. Jama je slikar, ki dela in ustvarja veliko in stvarno.

Socialistični volilni shod v Ljubljani

Dne 19. t. m. se je vršil velik volilni shod slovenskega marksističnega delavstva v »Unionu«. Glavni govornik je bil nosilec kandidature dr. Živko Topalović. Njegov govor je bil zmeren in kon-

kreten v okviru sedanjosti. — Jugoslavija naj postane ljudska država, kjer bo vlada odgovorna parlamentu, ki ga je izvolilo ljudstvo po organiziranih strankah. Zato je treba svobode tiska, zborovanja in združevanja. Obširneje je obravnaval vprašanje sedanjega obdavčenja, kjer leži vsa teža indirektnih davkov na delovnem ljudstvu: kmetu, delavcu, obrtniku. Navajal je primere, kako se umetno podražujejo ljudske potrebščine, in terjal, da se državno varstvo raztegne tudi na delavski zaslužek. Obravnaval je potrebo socialne države, ki daje siromašnim ljudem enake pogoje zdravljenja, šolanja itd. Zavladati mora svoboda; izrekel se je proti abstinenci pri volitvah. Volilni shod je bil obiskan zelo dobro. A-a.

Drobne novice iz slovenskega Primorja

V Julijski Krajini so poklicani pod orožje zaradi spora z Abisinijo letniki 1908 do 1913. Večina so to Slovenci in Hrvati.

V Trstu je nekaj mater protestiralo, da jim hočejo poslati

Zaprlji so tudi na Reki štiri častnike redne italijanske vojske, ki so hoteli ubežati čez mejo.

Franc Tratnik iz Črnega vrha nad Idrijo je obsojen na pet let konfinacije. Tratnik je bil prej učitelj, ko so ga hoteli prestaviti nekam v Italijo, se je odpovedal službi. Bil je poslovodja Kmetijskega društva in tajnik Hranilnice in posojilnice tega društva na Črnem vrhu. Obe napravi dobila sedaj seveda fašističnega komisarja.

Obsojen je bil zaradi žalitve italijanske vojske Josip Hočevar iz Velikega dola. Zgodilo se je to na ovadbo in pričevanje italijanskega podčastnika,

Dijak Slavko Vičič iz Trnovega je obsojen na policijsko nadzorstvo. Razlaga za to je hw h whw. Posojilnica v Rifemberku je dobila fašističnega komisarja.

Ravnatelj goriškega dijaškega konvikta »Principe Umberto«, nekega hudo fašističnega bivšega polkovnika Enrica Erranija, so morale zapreti fašistične oblasti zaradi nemoralnosti.

Pri javnih delih v Trstu so zaposleni sami priselniki iz Italije. Celo kamenje vozijo iz Italije na — Kras!

V vasi Gradišče nad Prvačino sta bili pred kratkim razpisani dve dražbi več, kot je v njej hišnih števil.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

pravi zgodovinski viri. Mogoče pa je tudi, da so slabe sode o bogomilih, s katerimi polnijo glave našim fantom, plod brezvestnih ljudi. Saj tudi največje veličine niso vedno nepristranske, kadar opisujejo neko, zanje neprijetno zgodovinsko gibanje.

V prilog te naše trditve navajamo sledeča dejstva: bralci so slišali iz ust zemljedelskih nasprotnikov, da se imenuje naše združenje v Bolgariji »žakerija«. S tem pridevkom zmerja namreč »zgodovina« tiste francoske kmete, ki so se leta 1358. dvignili proti nasilju dvorjanov in plemenitstva. Zgodovinar Froissard piše zelo strupeno o tem kmečkem gibanju in kar ne more prikriti svojega veselja nad pokolji, ki so jih izvršile dvorske in plemenitiške čete nad upornimi kmeti pri mestecu Moir. Froissard se v svoji zgodovini na vse mogoče načine trudi, da pokaže te kmečke borbe v najslabši luči, poveljujoč na drugi strani satrape — vlastidržce.

Spominjam se sličnega »zgodovinskega« opisovanja kmečke revolucije na Angleškem leta 1381., od strani zgodovinarja Toroida Rajatha. Mislim pa, da obstoji še mnogo večja brezvestnost pri nemških zgodovinarjih Melanchtonu in Jansenu, ko opisujeta revolucijo v Nemčiji, ki je bila dejansko naperjena proti tlačenju, izmозgavanju in nezakonitosti nemških knezov, grofov, škofov, dvorjanov in vseh podobnih parazitov, ki so se vsesali v narodno telo. Večina zgodovinarjev se trudi, da kaže v najrjnejših barvah gibanje, ki bi moralo biti v ponos in slavo nemškega kmečkega prebivalstva. (Primerjaj pozabo naših kmečkih puntov. Opazka pisca.)

In, mar je tedaj potrebno, da razgrinjamo našim bralcem tujo literaturo, ko imamo vendar pred seboj dovolj domačih zgodovinskih zgledov v Bolgariji. Odprite katerikoli list, ki jih vsak dan izdajajo politične bolgarske stranke, pa boste našli v njih zglede književne brezvestnosti in pristranosti. kadar govore o našem kmečkem gibanju. Tamkaj boste zasledili častnike in vse mogoče dopisnike, kako sipajo cele golide gnojnice in laži na »zemljedelsko« združenje in njegove voditelje, samo da zadostijo svoji živalski zlobnosti. In zares, vse to je pisarjenje, vse to je prah malostnih ljudi, vendar pa — zgodovinarji le niso neka nadnaravna bitja, na katere bi se ne moglo vplivati iz časopisja z lažnimi dejstvi in z ozkosrčnimi nazori.

Vse te novice smo nabrali pri naglem pregledu v letošnji 8. številki tednika »Istre«. Razume se, da še davno nismo izčrpali vseh važnih stvari,

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji službečega lista pri sreč, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Minister za noranje zadeve je prepovedal uvažati in širiti v naši državi št. 3 polmesečnika »Nova štampa«.

Narodni socialisti.

»Akademski glas« pripoveduje o obisku 11 nemških študentov, ki so jih ljubljanski vseučilišniki vodili po Ljubljani. V nebotičniku jim je pretrgal razgovor natak, češ da hočejo z nemškimi študenti govoriti neki tukajšnji »narodno-socialistični študenti«.

»Na začuden vprašanje nemških študentov, kako je mogoče, da dobe v Ljubljani nacional-socialistične študente, so jim naši tovariši pojasnili, da so to najbrž avstrijski emigranti, ki so se po zadnjem puču zatekli v Jugoslavijo. Na veliko začudenje pa so se nekoliko zmedenim Nemcem predstavili nekateri naši ljubljanski kolegi, Bojan Ribnikar, Bojan Šantel, Milan Orožen in še neki tovariši, člani iz »Jadrana« in »Edinstva«: jugoslawische national-sozialistische Studenten.«

Popravek.

V uvodnem članku zadnje »Slovenije« sta se vrnili dve tiskovni napaki, ki motita pomen. V drugem stolpcu, v 8 vrsti od zgoraj naj se glasi: za hrvaško državno pravo, a ne »upravo«. V istem stolpcu, v 10. vrsti od spodaj naj se glasi: a vsak bi bil ohranil svoje lastne oblike: svobodno pridruženi deželi itd.

V sestavku »Bojevniki in volitve« v drugem predelu 16. vrsta od spodaj beri pravilno, da mislijo Bojevnike za neenake politike »udinjati« in ne »zedinjati«.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težčih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

»Težka naloga.«

23. maja 1915.

Bolgarija je bila do sedaj nevtralna. In prav je tako. Kdor govori drugače, ta govori to nalašč in iz zlobe ter iz strankarskih ozirov. Ne more biti govora o kaki zakasnitvi. Prav nasprotno: mi mislimo, da je tudi še sedaj naše posredovanje prerano. Ako se more preprečiti, ni potrebno, da kolobamo. Pojdimo mimo nje. Vse okoliščine nam dajejo pravico vzkliti: Čim pozneje, tem bolje. Ali, če je mogoče, ne vmešavajmo se in obdržimo še dalje svojo nevtralnost.

Vendar so pa to samo želje. Zato je potrebno, da premostimo resničnost in da govorimo z njenim jezikom.

Govore nam: za Italijo i Rumunijo je vrsta na vas in vi ste dolžni, da nam pomagate. Tudi drugi jezik nam govori: »čudodelstva« trojnega sporazuma so to. Oni nas strašijo, odrekajoč nam pravice nasledstva; oni nam celo groze. Prej so še govorili, da nam bodo za našo nevtralnost dali to in ono, ali sedaj pravijo, da ne bomo ničesar dobili, ako ne gremo z njimi.

No, in če pojdemo, pa zopet ne dobimo ničesar, razen novih žrtev in novih razočaranj? Kako moremo vedeti, da bi nam »oni« tudi v tem primeru kaj dali? Kdo nam more poročiti, da nas oni ne spremene v kos cunje, s katero se morejo igrati po mili volji, ako se spustimo v — vojno?

Poleg tega bi bilo zanimivo vedeti, ko nas že vabijo, da gremo z njimi: proti komu naj gremo in kam? — Proti Turkom — to je odgovor. Pripuščamo to možnost in verujemo, da bomo šli tja. In, ali smo na jasnem, da se nam ne bo potem reklo, ko iztiramo Turke iz Evrope, da naj jih preženemo še iz azijskih puščav, da bi jih tudi tu ne vznemirjali, ko zavladajo kedaj njihove dežele? Ali vemo, da nas morda potem, ko izženemo Turke, ne bodo poslali še proti Avstriji? »Saj bodo v tem pogledu storjeni sporazumi, da ne bomo v dvomih.« tako nam bodo odgovorili! Ali, vse pogodbe niso vredne počenega groša! One drže, dokler te ne privlečejo v — morje. Brž ko pojdemo na vojno, izgine naša svobodna volja in poleg vsega tega še nam pravi naša konst, da se mora povsod, kjer je izbruhnila vojna, da ta čim prej končati.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

»Bogomilstvo in bolgarska zemljedelska narodna zveza.«

13. septembra 1912.

Znano je vsem, da se je pred padcem starega bolgarskega carstva pojavila sledeča odvrtna in razburljiva slika: na eni strani carski dvor, ki plava v razkošju, razvratu in v vsakdanjih svečanostih, na drugi strani državniki in njihovi pomagači, ki ropajo bogastvo države in naroda, ki neusmiljeno stiskajo ljudstvo, ki žive v brezdnelju in gledajo na — dvor; na tretji strani civilno in vojno uradništvo, ki je do mozga pokvarjeno, ki izvršuje vsakovrstne poverbe, tatvine, izsiljevanja itd.; na četrti strani pa stoji ljudstvo, golo, brezpravno, ponižano, tlačeno, v največjem pomanjkanju in gladi. Vedno je bilo tako stanje, ta mračna slika bolgarskega naroda predznanilka propasti carstva. Kmečko prebivalstvo, ki je najbolj tlačeno od višjih stanov in ki je najmanj načeto od razvratu teh stanov, je vedno prvo začelo borbo proti temu stanju, samo, da bi rešilo domovino propada. Njegova borba pod vodstvom ovčarja Ivajla, pod vodstvom popa Bogdmila in drugih, so se vršile zato, da se prepreči propad države. Vendar pa te borbe in ti napor kmečkega stanu niso bili vedno kronani z uspehom. Največkrat se zlo ni moglo preprečiti in uničiti, ker so nastobile borbe prepozno in ker organizacija in disciplina ni bila popolnejša. Tako je bilo tudi z bogomilskim gibanjem. In, ali se more radi neuspehov obtoževati borbeno zemljedelsko prebivalstvo? Ako bo čez nekoliko let podleglo novo bolgarsko carstvo tujim oderuškim (zelenoškim) bankam in ako bo bolgarski narod padel v gospodarsko suženjstvo, ali naj mi radi tega obdolžujemo »zemljedelsko zvezo«, kateri se ni posreželo uničiti politične svojati, da reši deželo? Vsak človek mora uvideti, da bi bil tak očitak krivičen. In prav tako krivična je obtožba proti bogomilskemu gibanju, ki je bilo, po znanstvenih ugotovitvah vseučiliškega profesorja g. Nikolaja P. Blagojeva, katere ugotovitve je podkrepil s celo vrsto dokazov, povsem kmečko gibanje. V vprašanju bogomilskega gibanja je bila do sedaj zgodovina v negotovosti, ker so manjkali